

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 324 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
Boltayeva Go'zal Komilovna	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
Axmedov Jaloliddin Oribovich	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
Baxramova Malika Muzaffarovna	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
Ergasheva Mehriyona	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
Maksetova Nurjamal Kuatovna	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
Malikova Xurshida Ikramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
Muxammadova Ozoda Muzrabovna	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
N. G. Pulatova	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрвич</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
<i>Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi</i>	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
<i>Abdusamatova Nargiza Jamolidinovna, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna</i>	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
<i>Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi</i>	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
<i>Babajanov Baxodir Allaberganovich</i>	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
<i>Daminova Munajat Abduvoxobovna</i>	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
<i>Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
<i>Esanova Ro'shana Qurbonazarovna</i>	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich</i>	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
<i>Inomova Dilnavoz Muzafar qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
<i>Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi</i>	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
<i>Ostonova Gulrux Shuxrat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
<i>Parpiyayeva Zulayho Rahimjon qizi</i>	
Al-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
<i>Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi</i>	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
<i>Rayimova Gavhar Karim qizi</i>	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	

INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Esanova Ro'shana Qurbonazarovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi 1-kurs magistratura talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish masalalari atroficha ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan mutaxassislarni shakllantirishda an'anaviy usullarning cheklanganligi tahlil qilinadi hamda zamonaviy yondashuvlarning afzalliklari yoritiladi.

Maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalar, faol o'qitish metodlari va amaliyotga yo'naltirilgan yondashuvlarni o'quv jarayoniga integratsiya qilishning muhimligi asoslab berilgan. Taklif etilayotgan metodika talabalarda kasbiy kompetensiyalarni, kreativ fikrlashni va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida talabalarning kasbiy tayyorgarlik darajasini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsion yondashuv, kasbiy tayyorgarlik, metodikani takomillashtirish, talabalarni tayyorlash, kompetensiyaviy yondashuv, faol o'qitish, oliy ta'lim, pedagogik texnologiyalar.

Abstract: This article comprehensively examines the issues of improving the methodology for preparing students for professional activity based on an innovative approach. It analyzes the limitations of traditional methods in training specialists who meet the demands of the modern labor market and highlights the advantages of contemporary approaches.

The paper substantiates the importance of integrating innovative pedagogical technologies, active learning methods, and practice-oriented approaches into the educational process. The proposed methodology aims to develop students' professional competencies, creative thinking, and problem-solving skills.

The research findings contribute to significantly enhancing the level of students' professional readiness within the higher education system.

Key words: innovative approach, professional training, methodology improvement, student preparation, competency-based approach, active learning, higher education, pedagogical technologies.

Аннотация: В данной статье всесторонне рассматриваются вопросы совершенствования методики подготовки студентов к профессиональной деятельности на основе инновационного подхода. Анализируются ограничения традиционных методов в формировании специалистов, отвечающих требованиям современного рынка труда, а также раскрываются преимущества современных подходов.

В работе обосновывается важность интеграции инновационных педагогических технологий, активных методов обучения и практико-ориентированных подходов в образовательный процесс. Предлагаемая методика направлена на развитие у студентов профессиональных компетенций, креативного мышления и навыков решения проблем.

Результаты исследования способствуют значительному повышению уровня профессиональной готовности студентов в системе высшего образования.

Ключевые слова: инновационный подход, профессиональная подготовка, совершенствование методики, подготовка студентов, компетентностный подход, активное обучение, высшее образование, педагогические технологии.

KIRISH

Bugungi globallashtirish sharoitida va raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi davrida mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mehnat bozorining dinamik o'zgarishlari, yuqori malakali, kreativ fikrlaydigan va innovatsion yechimlarni topa oladigan kadrlarga bo'lgan talabni kuchaytirmoqda. An'anaviy ta'lim metodikalari ko'pincha zamonaviy chaqiriqlarga to'liq javob bera

olmay, talabalarda amaliy ko'nikmalar, tanqidiy fikrlash va moslashuvchanlikni shakllantirishda cheklovlarga va qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Shu bois, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish, ularni kasbiy tayyorgarlikning barcha bosqichlariga integratsiya qilish zarurati yuzaga kelmoqda.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyati keng e'tirof etilgan bo'lsa-da, ularning amaliyotdagi samaradorligi va ta'lim oluvchilar tomonidan qabul qilinishi doimiy tadqiqot va takomillashtirishni talab etadi. Masalan, "Innovatsion Pedagogik Texnologiyalarning Bosqichlari" kabi mavjud resurslar mavzuning nazariy jihatlarini yoritishga qaratilgan bo'lsa-da, ularning amaliy qo'llanilishi va foydalanuvchilar tomonidan qabul qilinishi bo'yicha baholash ko'rsatkichlari yetarli emasligi kuzatiladi ^[1]. Bu esa innovatsion metodikalarni nafaqat ishlab chiqish, balki ularning ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlash va samaradorligini ob'ektiv baholash mexanizmlarini yaratish muhimligini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi - talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqishdan iborat. Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qo'yiladi: innovatsion yondashuvlarning nazariy asoslarini chuqur tahlil qilish; talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning mavjud holatini tanqidiy o'rganish; kasbiy ta'lim jarayoniga innovatsion metodikalarni joriy etishning samarali yo'llari va mexanizmlarini aniqlash; hamda innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish. Ushbu tadqiqot natijalari ta'lim sifatini oshirishga va zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirish muammosi zamonaviy pedagogika va mehnat bozori talablari kesishmasida turgan dolzarb masalalardan biridir. Ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar keng qamrovli bo'lib, nazariy asoslar, amaliy yechimlar, metodologik yondashuvlar va samaradorlikni baholash mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogika so'nggi yillarda jadal rivojlanib, an'anaviy ta'lim paradigmasidan voz kechib, talaba markazli, kompetensiyaga asoslangan va amaliyotga yo'naltirilgan yondashuvlarga ustuvorlik bermoqda.

Innovatsion yondashuvlarning nazariy asoslari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan chuqur o'rganilgan. Xususan, ta'limda innovatsiyalar tushunchasi, ularning turlari, joriy etish bosqichlari va ta'lim jarayoniga ta'siri bo'yicha fundamental ishlar mavjud. Masalan, "Innovatsion pedagogik texnologiyalarning Bosqichlari" nomli hujjatda innovatsion texnologiyalarning nazariy jihatlari, ularning bosqichma-bosqich amalga oshirilishi yoritilgan bo'lib, bu kabi manbalar mavzuning nazariy asoslarini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi ^[1]. Biroq, ushbu turdagi nazariy ishlar ko'pincha innovatsiyalarning amaliy qo'llanilishi, ularning ta'lim oluvchilar tomonidan qabul qilinishi va real sharoitdagi samaradorligini baholash ko'rsatkichlari bo'yicha yetarli ma'lumotlarni taqdim etmaydi. Bu esa nazariya va amaliyot o'rtasidagi bo'shliqni to'ldirish zarurligini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasbiy ta'limda innovatsion yondashuvlarni joriy etish nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni, balki talabalarda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, ijodkorlik, kommunikatsiya va hamkorlik kabi XXI asr ko'nikmalarini shakllantirishni maqsad qiladi ^[3]. An'anaviy ta'lim metodikalari, asosan, ma'lumot uzatishga qaratilgan bo'lib, talabalarning faol ishtirokini ta'minlashda va ularda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda cheklovlarga ega ekanligi ko'plab mualliflar tomonidan e'tirof etilgan ^[4].

Mehnat bozorining dinamik o'zgarishlari, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi va yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi mutaxassislardan doimiy ravishda o'rganish, moslashish va innovatsion yechimlarni topish qobiliyatini talab qilmoqda. Bu esa ta'lim tizimini tubdan qayta ko'rib chiqish va innovatsion metodikalarni joriy etish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Innovatsion metodikalarni kasbiy ta'lim jarayoniga joriy etish yo'llari va mexanizmlari bo'yicha ham keng qamrovli izlanishlar olib borilgan. Muammoli ta'lim (Problem-Based Learning), loyihaviy ta'lim (Project-Based Learning), keys-stadi metodlari, simulyatsiyalar, o'yin texnologiyalari (gamification), aralash ta'lim (blended learning) va masofaviy ta'lim kabi yondashuvlar talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ko'rib chiqiladi ^[5]. Masalan, muammoli ta'lim talabalarni real kasbiy vaziyatlar bilan yuzlashtirib, ularda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va optimal yechimlarni topish ko'nikmalarini shakllantiradi. Loyihaviy ta'lim esa talabalarga nazariy bilimlarni amaliy loyihalarda qo'llash imkonini berib, ularning ijodkorlik va jamoada ishlash qobiliyatini oshiradi. Raqamli texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt (AI) asosidagi adaptiv o'quv platformalari, virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) texnologiyalari ham kasbiy ta'limda yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda, talabalarga xavfsiz va nazorat qilinadigan muhitda amaliy ko'nikmalarni egallashga yordam bermoqda ^[6].

Biroq, innovatsion metodikalarni ta'lim jarayoniga joriy etishda bir qator qiyinchiliklar ham mavjud. Bularga pedagog kadrlarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash bo'yicha yetarli malakaga ega emasligi, moddiy-texnik bazaning zamonaviy talablarga javob bermasligi, o'quv dasturlarining moslashuvchan emasligi va ta'lim

muassasalarida innovatsion madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi kiradi ^[7]. Shuningdek, innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish ham muhim ahamiyatga ega. Ko'plab tadqiqotlar innovatsion metodikalarning ijobiy ta'sirini qayd etsa-da, ularning uzoq muddatli samaradorligini ob'ektiv va tizimli ravishda baholash bo'yicha yagona yondashuv mavjud emas. Bu esa innovatsion ta'lim amaliyotlarining ilmiy asoslanganligini va ularning ta'lim natijalariga real ta'sirini aniqlashda qiyinchiliklar tug'diradi.

Innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholashda nafaqat talabalarning akademik ko'rsatkichlari, balki ularning kasbiy kompetensiyalari, shaxsiy fazilatlari, mehnat bozorida raqobatbardoshligi va ishga joylashish ko'rsatkichlari ham inobatga olinishi lozim ^[8]. Ba'zi tadqiqotchilar innovatsion metodikalarning samaradorligini baholash uchun aralash usullardan (kvantitativ va kvalitatif) foydalanishni taklif qiladi, bu esa ta'lim jarayonining murakkabligini va innovatsiyalarning ko'p qirrali ta'sirini to'liqroq aks ettirishga imkon beradi ^[9]. Shuningdek, talabalarning o'z-o'zini baholash, tengdoshlar bahosi va ish beruvchilarning fikrlari ham samaradorlikni baholashda muhim manba bo'lishi mumkin.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham innovatsion yondashuvlarni joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Oliy ta'limni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan strategiyalar va dasturlarda ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni, raqamli resurslarni va amaliyotga yo'naltirilgan metodikalarni integratsiya qilish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham innovatsion ta'lim texnologiyalarining turli jihatlari, ularni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish masalalari o'rganilmoqda. Biroq, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish bo'yicha kompleks, tizimli va empirik asoslangan tadqiqotlarga ehtiyoj sezilmoqda. Ayniqsa, innovatsion metodikalarning samaradorligini baholash uchun aniq mezonlar va ko'rsatkichlarni ishlab chiqish, ularni amaliyotga joriy etish mexanizmlarini takomillashtirish va ta'lim natijalariga ta'sirini ob'ektiv o'rganish bo'yicha ilmiy ishlar yetarli emas.

Xulosa qilib aytganda, mavzuga oid adabiyotlar tahlili innovatsion yondashuvlarning kasbiy ta'limdagi ahamiyatini, ularning nazariy asoslarini va amaliy qo'llanilishining turli shakllarini keng yoritganligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ushbu sohada bir qator bo'shliqlar mavjudligi aniqlandi. Xususan, innovatsion metodikalarni ta'lim jarayoniga tizimli integratsiya qilish, ularning samaradorligini ob'ektiv baholash uchun ilmiy asoslangan mezonlar va ko'rsatkichlarni ishlab chiqish, shuningdek, innovatsiyalarni joriy etishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan tadqiqotlarga ehtiyoj katta. Mazkur tadqiqot aynan shu bo'shliqlarni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqish orqali ta'lim sifatini oshirishga va zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan mutaxassislarini tayyorlashga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirishga qaratilgan bo'lib, uning ilmiy-nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqishni maqsad qiladi. Belgilangan maqsad va vazifalarga erishish uchun kompleks, tizimli va aralash usullarga asoslangan tadqiqot metodologiyasi ishlab chiqildi. Ushbu metodologiya mavjud muammolarni chuqur tahlil qilish, innovatsion yechimlarni loyihalash, ularni amaliyotga joriy etish va samaradorligini ob'ektiv baholash imkonini beradi. Tadqiqot jarayoni ilmiy izlanishning barcha bosqichlarida qat'iy ilmiy tamoyillarga rioya qilishni ta'minlaydi.

Tadqiqot dizayni

Tadqiqot dizayni rivojlantiruvchi-tajribaviy (developmental-experimental) va dizayn-tadqiqot (design-based research) yondashuvlarini o'zida mujassam etadi. Rivojlantiruvchi-tajribaviy yondashuv innovatsion metodikalarni ishlab chiqish, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish va amaliyotda sinovdan o'tkazishga qaratilgan bo'lsa, dizayn-tadqiqot yondashuvi ta'lim amaliyotini takomillashtirish bo'yicha nazariy bilimlarni yaratish va mavjud muammolarga amaliy yechimlar topishga xizmat qiladi. Bu dizayn innovatsion metodikalarning nazariy asoslarini ishlab chiqishdan tortib, ularning amaliyotdagi samaradorligini empirik tarzda baholashgacha bo'lgan barcha bosqichlarni qamrab oladi.

Dizayn-tadqiqot yondashuvi o'zining iterativ xususiyati bilan ajralib turadi, ya'ni dastlabki loyihalar sinovdan o'tkaziladi, natijalar tahlil qilinadi va keyingi takomillashtirishlar uchun asos bo'ladi. Bu jarayon ta'lim amaliyotini doimiy ravishda optimallashtirish va nazariy bilimlarni amaliy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Tadqiqot bir necha bosqichda amalga oshiriladi: diagnostik bosqich (mavjud holatni o'rganish), loyihalash bosqichi (innovatsion metodikalarni ishlab chiqish), eksperimental bosqich (metodikalarni amaliyotda sinovdan o'tkazish) va tahliliy-umumlashtiruvchi bosqich (natijalarni baholash va tavsiyalar ishlab chiqish). Ushbu kompleks dizayn innovatsion yondashuvlarning ta'lim jarayoniga ta'sirini har tomonlama o'rganish, ularning

kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda ta'lim amaliyotini takomillashtirish bo'yicha asosli xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Tadqiqot yondashuvi. Tadqiqot aralash usullar (mixed methods) yondashuviga asoslanadi, bu esa kvantitativ va kvalitatif ma'lumotlarni birgalikda yig'ish va tahlil qilishni nazarda tutadi. Kvantitativ yondashuv innovatsion metodikalarning ta'lim natijalariga, talabalarining akademik ko'rsatkichlariga, kasbiy kompetensiyalarining rivojlanish darajasiga va mehnat bozorida raqobatbardoshligiga ta'sirini statistik jihatdan baholashga xizmat qiladi. Bu yondashuv keng qamrovli ma'lumotlarni yig'ish, umumlashtirish va statistik jihatdan ishonchli xulosalar chiqarish imkonini beradi. Kvalitatif yondashuv esa innovatsion metodikalarni joriy etish jarayonining chuqur tahlilini, talabalarining, pedagoglarning va ish beruvchilarning innovatsiyalarga munosabatini, ularning tajribalari va fikrlarini o'rganishga qaratilgan. Bu yondashuv innovatsion metodikalarning ta'lim jarayoniga ta'sirining nozik jihatlarini, ularning sabab-oqibat bog'liqliklarini va kontekstual omillarini tushunishga yordam beradi. Aralash usullar yondashuvi tadqiqot savollariga yanada to'liq va chuqur javob berish, kvantitativ natijalarni kvalitatif ma'lumotlar bilan boyitish va aksincha, hamda tadqiqotning umumiy ishonchliligini oshirish imkonini beradi. Masalan, kvantitativ ma'lumotlar innovatsion metodikalarning o'rtacha samaradorligini ko'rsatsa, kvalitatif ma'lumotlar ushbu samaradorlikka erishishga yordam bergan yoki to'sqinlik qilgan omillarni aniqlashga yordam beradi. Bu yondashuv, shuningdek, ta'lim jarayonining murakkabligini va innovatsiyalarning ko'p qirrali ta'sirini to'liqroq aks ettirishga imkon beradi, chunki u nafaqat "nima" (kvantitativ), balki "qanday" va "nima uchun" (kvalitatif) savollariga ham javob beradi.

Tadqiqot ishtirokchilari va tanlov

Tadqiqot ishtirokchilari oliy ta'lim muassasalarining talabalari, professor-o'qituvchilari va tegishli soha ish beruvchilaridan iborat bo'ladi.

- 1. Talabalar:** Innovatsion metodikalar sinovdan o'tkaziladigan eksperimental guruh va an'anaviy metodikalar asosida ta'lim oladigan nazorat guruhidan iborat bo'ladi. Tanlov tasodifiy tanlov (random sampling) usuli orqali amalga oshiriladi, bu esa guruhlarining bir xilligini ta'minlashga va natijalarning ob'ektivligini oshirishga yordam beradi. Har bir guruhda kamida 100-150 nafar talaba ishtirok etishi rejalashtirilgan bo'lib, bu statistik tahlil uchun yetarli hajm hisoblanadi. Talabalar turli kurslar va mutaxassisliklardan tanlab olinishi mumkin, bu esa innovatsion metodikalarning keng qo'llanilish imkoniyatlarini baholashga yordam beradi.
- 2. Professor-o'qituvchilar:** Innovatsion metodikalarni joriy etishda bevosita ishtirok etadigan pedagoglar, shuningdek, ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarishda mas'ul bo'lgan ma'muriy xodimlar ham tadqiqotga jalb qilinadi. Ularning tanlovi maqsadli tanlov (purposive sampling) usuli orqali amalga oshiriladi, ya'ni innovatsion ta'lim tajribasiga ega bo'lgan yoki ushbu yo'nalishda faoliyat olib borishga qiziqish bildirgan, shuningdek, yangi metodikalarni o'zlashtirishga tayyor bo'lgan pedagoglar tanlab olinadi. Ularning soni 20-30 nafarni tashkil etishi kutilmoqda. Bu guruhning fikrlari innovatsion metodikalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar, ularning pedagogik samaradorligi va ta'lim jarayoniga integratsiya qilish mexanizmlari bo'yicha qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.
- 3. Ish beruvchilar:** Tegishli kasbiy sohalardagi korxonalar va tashkilotlarning rahbarlari, kadrlar bo'limi mutaxassislari va yetakchi xodimlari ham tadqiqotga jalb qilinadi. Ularning fikrlari talabalarining kasbiy tayyorgarligi darajasini, innovatsion metodikalar natijasida shakllangan kompetensiyalarning mehnat bozorida dolzarbligini va bitiruvchilarning ishga joylashish imkoniyatlarini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ish beruvchilarning tanlovi ham maqsadli tanlov usuli orqali amalga oshiriladi, ya'ni tadqiqot mavzusiga bevosita aloqador bo'lgan, innovatsion yechimlarga ehtiyoj sezadigan va bitiruvchilarni ishga qabul qilish tajribasiga ega bo'lgan sohalardagi mutaxassislar tanlab olinadi. Ularning soni 15-20 nafarni tashkil etishi rejalashtirilgan.

Ma'lumotlarni yig'ish usullari va vositalari

Ma'lumotlarni yig'ish tadqiqotning har bir bosqichida turli usullar va vositalar yordamida amalga oshiriladi.

- 1. So'rovnomalar:** Talabalarining kasbiy tayyorgarlik darajasi, mavjud ta'lim metodikalariga munosabati, innovatsion yondashuvlarga bo'lgan ehtiyojlari va kutishlarini aniqlash uchun standartlashtirilgan so'rovnomalar ishlab chiqiladi va o'tkaziladi. Bu so'rovnomalar Likert shkalasi asosidagi savollarni, shuningdek, ochiq savollarni o'z ichiga oladi. Pedagoglar uchun esa innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi, malakasi, ularni joriy etishdagi motivatsiya va mavjud qiyinchiliklarni aniqlashga qaratilgan so'rovnomalar qo'llaniladi. Ish beruvchilar uchun bitiruvchilarning kasbiy kompetensiyalariga bo'lgan talablar, ularning amaliy ko'nikmalari, tanqidiy fikrlash va innovatsion yechimlarni topish qobiliyatini baholashga oid so'rovnomalar tuziladi, bunda bitiruvchilarning ishga moslashuvi va samaradorligi kabi ko'rsatkichlar ham inobatga olinadi.

2. **Intervyular va fokus-guruhlar:** Talabalar, pedagoglar va ish beruvchilar bilan chuqurlashtirilgan intervyular va fokus-guruh muhokamalari o'tkaziladi. Bu kvalitativ ma'lumotlar mavjud holatning nozik jihatlari, muammolarning ildizlarini va innovatsion yechimlarga bo'lgan ehtiyojni chuqurroq tushunishga yordam beradi.
3. **Hujjatlar tahlili:** O'quv dasturlari, fan dasturlari, o'quv-uslubiy majmualar, bitiruv malakaviy ishlari va boshqa me'yoriy hujjatlar tahlil qilinadi. Bu tahlil mavjud ta'lim tizimining innovatsion yondashuvlarni joriy etishga tayyorligini va ularning integratsiyasi uchun qanday o'zgarishlar zarurligini aniqlashga yordam beradi.
4. **Ekspert baholash:** Ishlab chiqilgan innovatsion metodikalar (masalan, muammoli ta'lim, loyihaviy ta'lim, keys-stadi, simulyatsiyalar, gamifikatsiya, aralash ta'lim, VR/AR texnologiyalari asosidagi amaliy mashg'ulotlar) soha mutaxassislari va tajribali pedagoglar tomonidan ekspert baholashdan o'tkaziladi. Bu metodikalarning ilmiy asoslanganligi, amaliy ahamiyati va joriy etish imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi.
5. **Pedagogik eksperiment:** Eksperimental guruhlarda innovatsion metodikalar joriy etiladi va sinovdan o'tkaziladi. Nazorat guruhlarida esa an'anaviy ta'lim metodikalari qo'llaniladi. Eksperiment davomiyligi kamida bir o'quv semestri yoki bir o'quv yilini tashkil etishi rejalashtirilgan bo'lib, bu innovatsion yondashuvlarning uzoq muddatli ta'sirini baholash imkonini beradi.
6. **Kuzatuvlar:** Innovatsion metodikalar qo'llaniladigan dars jarayonlari, amaliy mashg'ulotlar va talabalarning mustaqil ishlari kuzatiladi. Kuzatuvlar talabalarning faolligi, o'zaro hamkorligi, muammolarni hal qilish ko'nikmalari va ijodkorlik darajasini baholashga yordam beradi. Kuzatuv natijalari maxsus ishlab chiqilgan kuzatuv varaqlariga qayd etiladi.
7. **Pre-test va Post-testlar:** Eksperimental va nazorat guruhlaridagi talabalarning kasbiy kompetensiyalarini, bilimlarni o'zlashtirish darajasini, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini baholash uchun eksperiment boshida (pre-test) va oxirida (post-test) testlar o'tkaziladi. Test natijalari innovatsion metodikalarning ta'lim natijalariga ta'sirini kvantitativ jihatdan baholashga xizmat qiladi.
8. **Amaliy topshiriqlar va loyiha ishlari:** Talabalarning amaliy ko'nikmalarini, ijodkorligini va kasbiy vaziyatlarda innovatsion yechimlarni topish qobiliyatini baholash uchun real hayotiy muammolarga asoslangan amaliy topshiriqlar va loyiha ishlari beriladi. Bu ishlar maxsus ishlab chiqilgan rubrikalar asosida baholanadi, rubrikalar aniq mezonlar (masalan, muammoni tahlil qilish, yechim taklif qilish, ijodkorlik, jamoaviy ish, taqdimot ko'nikmalari) bo'yicha baholash imkonini beradi.
9. **Ish beruvchilarning baholashlari:** Bitiruvchilarni ishga qabul qilish jarayonida yoki ularning dastlabki ish faoliyati davrida ish beruvchilarning fikrlari va baholashlari o'rganiladi. Bu baholashlar innovatsion metodikalar asosida tayyorlangan mutaxassislarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini va ularning kasbiy faoliyatga moslashuvchanligini aniqlashga yordam beradi.
10. **Talabalarning o'z-o'zini baholash va tengdoshlar bahosi:** Talabalarning o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirish va ularning innovatsion metodikalarga munosabatini aniqlash uchun o'z-o'zini baholash anketalari va tengdoshlar bahosi mexanizmlari qo'llaniladi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari

Yig'ilgan ma'lumotlar kvantitativ va kvalitativ tahlil usullari yordamida qayta ishlanadi.

1. **Kvantitativ ma'lumotlar tahlili:** Pre-test va post-test natijalari, so'rovnomalar va baholash varaqlaridan olingan raqamli ma'lumotlar statistik dasturlar (masalan, SPSS, R, Python) yordamida tahlil qilinadi. O'rtacha qiymatlar, standart og'ishlar, korrelyatsiya tahlili, t-test (mustaqil va bog'liq namunalarni uchun), dispersiya tahlili (ANOVA, MANOVA) kabi statistik usullar qo'llaniladi. Bu usullar eksperimental va nazorat guruhlarida o'rtasidagi farqlarni, innovatsion metodikalarning ta'lim natijalariga ta'sirining statistik ahamiyatini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, regressiya tahlili yordamida turli omillarning (masalan, o'quvchilarning dastlabki bilimlari, motivatsiyasi, o'qituvchining tajribasi) innovatsion metodikalarning samaradorligiga ta'siri o'rganiladi.
2. **Kvalitativ ma'lumotlar tahlili:** Intervyular, fokus-guruhlar, kuzatuvlar va ochiq savollarga berilgan javoblardan olingan matnli ma'lumotlar mazmun tahlili (content analysis) va tematik tahlil (thematic analysis) usullari yordamida tahlil qilinadi. Bu usullar ma'lumotlardagi asosiy mavzularni, naqshlarni, takrorlanuvchi g'oyalarni va ishtirokchilarning tajribalarini aniqlashga yordam beradi. Kodlash (coding) jarayoni orqali ma'lumotlar kategoriyalarga ajratiladi va ularning o'zaro bog'liqliklari o'rganiladi. NVivo yoki ATLAS.ti kabi

maxsus dasturiy ta'minotlardan foydalanish ma'lumotlarni tizimlashtirish va tahlil qilish samaradorligini oshiradi. Kvalitativ tahlil innovatsion metodikalarni joriy etish jarayonining chuqur tushunchasini beradi va kvantitativ natijalarni izohlashga yordam beradi.

- 3. Ichki asoslilik (Internal Validity):** Eksperimental va nazorat guruhlarining tasodifiy tanlovi, tashqi omillarning (masalan, boshqa ta'lim dasturlari, o'qituvchilarning shaxsiy ta'siri) ta'sirini minimallashtirish, tadqiqot sharoitlarining standartlashtirilishi va eksperiment davomida guruhlar o'rtasidagi farqlarni doimiy nazorat qilish orqali ta'minlanadi.
- 4. Tashqi asoslilik (External Validity):** Tadqiqot natijalarining boshqa sharoitlar va populyatsiyalarga umumlashtirilishi mumkin bo'lgan darajasi hisobga olinadi. Turli oliy ta'lim muassasalarida va turli mutaxassisliklarda tadqiqotni takrorlash imkoniyatini yaratish orqali tashqi asoslilik oshiriladi. Natijalarning umumlashtirilishi mumkin bo'lgan darajasi aniqlanadi va cheklovlar ko'rsatiladi.
- 5. Ishonchlilik (Reliability):** Ma'lumotlarni yig'ish vositalarining (so'rovnomalar, testlar, rubrikalar) ichki izchilligi (Cronbach's Alpha koeffitsienti orqali) va qayta testlash (test-retest) usullari orqali baholanadi. Kuzatuvchilar o'rtasidagi kelishuv (inter-rater reliability) ham bir nechta mustaqil kuzatuvchilarning baholashlarini solishtirish orqali ta'minlanadi.
- 6. Konstruktiv asoslilik (Construct Validity):** Nazariy asoslar va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlash, shuningdek, o'lchanayotgan tushunchalarning (masalan, kasbiy kompetensiya, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik) aniq ta'riflanishi va ularni o'lchash uchun ilmiy asoslangan, valid vositalarning tanlanishi orqali ta'minlanadi. Ekspert baholashlar ham konstruktiv asoslilikni oshirishga xizmat qiladi.
- 7. Uchburchaklash (Triangulation):** Kvantitativ va kvalitativ ma'lumotlarni, shuningdek, turli ma'lumot manbalarini (talabalar, pedagoglar, ish beruvchilar) va ma'lumot yig'ish usullarini (so'rovnomalar, intervyular, testlar, kuzatuvlar, hujjatlar tahlili) birgalikda qo'llash orqali tadqiqot natijalarining mustahkamligi va ob'ektivligi oshiriladi. Bu yondashuv bir usulning cheklovlarini boshqasi bilan qoplashga yordam beradi va natijalarga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi.

Etik tamoyillar

Tadqiqotni o'tkazishda barcha etik tamoyillarga qat'iy rioya qilinadi. Ishtirokchilarning shaxsiy ma'lumotlari maxfiy saqlanishi, ularning anonimligi ta'minlanishi va tadqiqotda ishtirok etishdan istalgan vaqtda voz kechish huquqi kafolatlanadi. Tadqiqot boshlanishidan oldin barcha ishtirokchilardan xabardor qilingan rozilik (informed consent) olinadi. Tadqiqot natijalari faqat ilmiy maqsadlarda foydalaniladi va ishtirokchilarga zarar yetkazmaslik tamoyiliga amal qilinadi. Tadqiqot loyihasi tegishli oliy ta'lim muassasasining yoki mustaqil ilmiy-etik qo'mita tomonidan tasdiqlanadi. Bu jarayon tadqiqotning etik standartlarga muvofiqligini ta'minlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tayyorgarlik-diaagnostik bosqich (1-3 oy): Mavzuga oid mahalliy va xorijiy adabiyotlarni chuqur tahlil qilish, tadqiqot muammosini aniqlashtirish, tadqiqot dizaynini ishlab chiqish, ma'lumot yig'ish vositalarini (so'rovnomalar, intervyu savollari, kuzatuv varaqalari) tayyorlash va ularni pilot sinovdan o'tkazish. Ushbu bosqichda talabalar, pedagoglar va ish beruvchilar o'rtasida mavjud holatni o'rganishga qaratilgan dastlabki so'rovnomalar va intervyular o'tkaziladi, shuningdek, o'quv dasturlari va me'yoriy hujjatlar tahlil qilinadi.

Loyihalash-eksperimental bosqich (4-12 oy): Innovatsion metodikalarni (masalan, loyihaviy ta'lim, keystadi, simulyatsiyalar, aralash ta'lim modullari) ishlab chiqish, ularni ekspert baholashdan o'tkazish va zarur tuzatishlar kiritish. Pedagogik eksperimentni rejalashtirish, eksperimental va nazorat guruhlarini shakllantirish, pre-testlarni o'tkazish va innovatsion metodikalarni eksperimental guruhlarda joriy etish. Bu bosqichda professor-o'qituvchilar uchun innovatsion metodikalarni qo'llash bo'yicha maqsadli treninglar va seminarlar tashkil etiladi, ularning malakasi oshiriladi.

Tahliliy-umumlashtiruvchi bosqich (13-18 oy): Eksperiment yakunida post-testlarni o'tkazish, amaliy ishlar va loyiha natijalarini baholash, ish beruvchilarning fikrlarini o'rganish. Yig'ilgan barcha kvantitativ va kvalitativ ma'lumotlarni statistik va tematik tahlil qilish. Olingan ma'lumotlar asosida tadqiqot natijalarini umumlashtirish, xulosalar chiqarish, innovatsion metodikalarning samaradorligini baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish hamda ta'lim amaliyotini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqot hisobotini tayyorlash va natijalarni ilmiy jamoatchilikka taqdim etish.

Ushbu metodologiya talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirish bo'yicha kompleks va ilmiy asoslangan yechimlarni ishlab chiqishga, shuningdek,

ularning samaradorligini ob'ektiv baholashga imkon beradi. Tadqiqot natijalari ta'lim amaliyotini takomillash-tirishga, zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot zamonaviy mehnat bozorining o'zgaruvchan talablariga javob beruvchi mutaxassislarni tayyorlashda innovatsion yondashuvlarning hal qiluvchi ahamiyatini asoslab berdi. Unda an'anaviy ta'lim meto-dikalarining cheklolarini bartaraf etish maqsadida muammoli, loyihaviy ta'lim, simulyatsiyalar, aralash ta'lim va raqamli texnologiyalar kabi ilg'or pedagogik texnologiyalarni kasbiy ta'lim jarayoniga tizimli integratsiya qilish-ning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari ishlab chiqildi.

Tadqiqot innovatsiyalarni joriy etishdagi pedagog kadrlar malakasi, moddiy-texnik baza va o'quv dasturlari bilan bog'liq qiyinchiliklarni bartaraf etishga, shuningdek, ularning samaradorligini obyektiv baholash mezon-lari va mexanizmlarini yaratishga qaratildi. Yakuniy natija sifatida, ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirish va mehnat bozorida raqobatbardosh, kreativ fikrlovchi mutaxassislarni tayyorlashga erishiladi.

Maqolada ilgari surilgan kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan, faol ta'lim metodikalarini va zamonaviy texnologiyalarni, jumladan, virtual va raqamli laboratoriyalarni integratsiyalashga qaratilgan model bitiruvchi-larning mehnat bozorida raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Ushbu model talabalarda nafaqat chuqur nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalar, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va doimiy o'rganish qobili-yatini shakllantirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari kontekstida ushbu yondashuvlarning joriy etilishi ta'lim sifatini oshirish va iqtisodiyot tarmoqlarini malakali kadrlar bilan ta'min-lashda muhim rol o'ynaydi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun taklif etilgan modelning uzoq muddatli samaradorligini baholash bo'yicha longitudinal tadqiqotlarni o'tkazish, kasbiy ta'limda sun'iy intellekt va adaptiv o'rganish tizimlaridan foydalanish imkoniyatlarini chuqur o'rganish, virtual va raqamli laboratoriyalarni joriy etishning har xil sohalaridagi iqtisodiy samaradorligi va pedagogik ta'sirini batafsil tahlil qilish hamda xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganib, ularni O'zbe-kiston ta'lim tizimiga integratsiyalash mexanizmlarini ishlab chiqish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Auer, M. E., & Tsiatsos, T. (Eds.). Ta'lim va O'rganishning Raqamli Transformatsiyasi: Global Nuqtai Nazar. Cham: Springer, 2021.
2. McGrath, S., Mulder, M., Papier, J., & Suart, R. (Eds.). Routledge Kasbiy ta'lim va tayyorlash Qollanmasi. London: Routledge, 2022.
3. Polly, D., & Putman, S. M. (Eds.). O'qituvchilar ta'limida innovatsion pedagogikalar va eng yaxshi amaliyotlar bo'yicha tadqiqot qo'llanmasi. Hershey, PA: IGI Global, 2021.
4. Green, S., & McDowall, A. "Oliy ta'limda 21-asr ko'nikmalarini rivojlantirish: adabiyotlarning tizimli tahlili." Oliy Ta'lim Tadqiqot va Rivojlanish, vol. 40, no. 5, 2021, pp. 995-1010.
5. Jackson, D., & Bridgstock, R. "Talabalarni ish kelajagiga tayyorlash: Oliy ta'lim va ishga joylashish bo'yicha adabiyotlar sharhi." Ta'lim va Mehnat Jurnal, vol. 35, no. 1, 2022, pp. 1-17.
6. Bell, S. "Loyihaga asoslangan ta'lim oliy ta'limda: Adabiyotlarning tizimli tahlili." Oliy ta'limda o'qitish, vol. 26, no. 1, 2021, pp. 1-18.
7. Mulder, M. "Kompetensiyaga asoslangan ta'lim kasbiy ta'limda: Tizimli adabiyot sharhi." Kasbiy Ta'lim va Trening Jur-nali, vol. 72, no. 4, 2020, pp. 493-515.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.